

JUBILEUMVIERING

ter herdenking van de 100ste geboortedag van Rector Jos. Cremers
en het 60-jarig bestaan van het Natuurhistorisch Museum te Maastricht

*Welkomstwoord door de vice-voorzitter van het
Natuurhistorisch Genootschap,
Dr. P. J. van Nieuwenhoven*

Namens de directeur van het Natuurhistorisch Museum en het bestuur van het Natuurhistorisch Genootschap is het mij een grote eer, U allen welkom te mogen heten, daarbij nadrukkelijk excuserend de voorzitter van het genootschap Prof. Dr. van Boven, die als gedelegeerde van de Belgische regering in deze dagen aanwezig moet zijn op een entomologisch congres in Polen, van waaruit hij ons telegrafisch zijn wensen doet toekomen.

Wij zijn bijeen ter viering van de 100ste geboortedag van Jos. Cremers en het 60-jarig jubileum van het museum, door Cremers gesticht in 1913.

Ik heb mij ernstig afgevraagd of vooral die geboortedatum van 1873 wel voldoende reden is voor ons in 1973, om op zo'n plechtige wijze herdacht te worden: het genootschap is een typische provinciale instelling, al telt het ook wel leden buiten onze provincie en zelfs buiten de landsgrenzen. Wij kunnen ons afvragen of er in deze moderne tijd wel plaats is voor zo'n kleine regionale vereniging, terwijl er toch in het land een uiteraard veel grotere landelijke KNNV bestaat, met ongeveer dezelfde doelstellingen als ons genootschap. Politieke partijen gaan samen de verkiezingsstrijd in, gemeenten worden samengevoegd, wij leven hier in het land zonder grenzen!

Het genootschap werd in 1910 gesticht in een tijd dat Maastricht gelegen was in een zeer aparte uithoek van Nederland. Het was in die tijd bv. niet mogelijk, gewoon lid te worden van de Nederlandse Entomologische Vereniging, als je hier in het zuiden woonde: geografisch behoorde deze landstreek niet tot Nederland! Er groeien hier heel andere planten, er leeft hier een andere fauna. Is het handhaven van deze geïsoleerde positie in deze tijd nog verantwoord?

Het kleine genootschap kost aan de limburgse gemeenschap handen vol geld, en desondanks staan er rode cijfers op de begroting.

Uw aller komst naar deze wetenschappelijke zitting sterkt ons echter in de overtuiging, dat wij deze viering niet ten onrechte hebben georganiseerd, vooral omdat zij samenvalt met het 60-jarig jubileum van het museum van de gemeente Maastricht.

Cremers stichtte dit museum in 1913 als een provinciaal instituut. Ondanks een door de gemeente Maastricht ter beschikking gesteld, in die tijd leegstaand gebouw, beleefde het museum in den beginne moeilijke jaren, zoals in oude jaargangen van het Natuurhistorisch Maandblad te lezen staat. In 1917 kwam een kontrakt tot stand tussen het genootschap en de gemeente Maastricht, waarbij de door de genootschapsleden bijeengebrachte collecties plus de boekerij overgedragen werden aan de gemeente, en de laatste een conservator aanstelde, uiteindelijk in de persoon van Cremers. Het genootschap verplichtte zich met al zijn ter beschikking staande middelen mede te werken aan de uitbreiding van deze collecties en van de bibliotheek.

Sinds 1917 is het museum dan ook met tal van deels grote en internationaal bekende collecties verrijkt, voor een groot deel geschonken door leden van het Natuurhistorisch Genootschap, terwijl het genootschap zelf zijn wetenschappelijke jaarboeken en publicaties, alsook de jaargangen van het maandblad gebruikt als ruilmiddel voor het verkrijgen van tijdschriften en mededelingen van andere verenigingen en instituten in binnen- en buitenland, die alle geplaatst worden in de bibliotheek van het museum.

Zo liggen het Natuurhistorisch Maandblad en de Publicaties momenteel ter lezing op 246 leestafels tot in de verre uithoeken der aarde, terwijl de gemeente Maastricht door het genootschap jaarlijks verrijkt wordt met niet minder dan 400 deels zeer

wetenschappelijke tijdschriften, jaarboeken en wat dies meer zij!

Alleen al om deze reden bewijst het Natuurhistorisch Genootschap zijn bestaansrecht: bij opheffing van het genootschap zou dit gehele ruilverkeer komen te vervallen, en dat zou een niet te begroten financiële ramp betekenen voor de beoefening van de natuurwetenschappen binnen de gemeente Maastricht en in de wijde omtrek.

Ik mag hier niet verzwijgen dat het maandblad steeds aan ernstige kritiek van sommige leden heeft bloot gestaan: voor het eerst leest men deze bezwaren in 1914 en zij werden tot voor kort in bijna alle jaarvergaderingen herhaald: het maandblad bevat te moeilijke artikelen, die niet geschreven zijn voor gewone mensen met een gezonde belangstelling voor de hen omringende natuur, maar met het oog op de wetenschap. Aan dit wetenschappelijk cachet van het maandblad werd vooral onder leiding van P. Schmitz S.J. als hoofdredacteur doelbewust gewerkt, sinds de uitgave van de Jaarboeken in 1923 werd gestaakt. Vanaf 1948 is het streven van de redactie er op gericht geweest het maandblad voor eigen mensen meer leesbaar te maken door de meer wetenschappelijk gerichte en te lange artikelen uit te geven in de reeks Publicaties. In het museum is de synthese tussen wetenschap en educatie veel beter gelukt: onder Cremers lag de volle aandacht op het min of meer primitieve verzamelen. Zijn opvolgster, Mej. Dr. W. v. d. Geyn, de huidige mevrouw Minis, en ook haar opvolger, Dr. Kruytzer, waren er vooral op uit de verzameling van voorwerpen een wetenschappelijke basis te geven. De huidige directeur en zijn uitgebreide staf van medewerkers hebben zich tot op heden moeten beperken tot verbetering van de presentatie en de educatie, overigens zeer tot hun spijt.

De twee geesteskinderen van Rector Cremers, het genootschap en het museum vormden samen een soort Siamese tweeling: zij hadden ieder een eigen hoofd, resp. voorzitter en conservator, later directeur, maar werkten samen in één gebouw, op één adres. Zij hadden elk een begroting, maar bedienden zich, in-

dien nodig, van hetzelfde personeel. Zij voerden een afzonderlijke administratie, doch verzorgden gezamenlijk het ruilverkeer. Vooral onder Kruytzer, die evenals Cremers priester was van het bisdom Roermond en ambtenaar van de gemeente Maastricht, en later, na het aftreden van de onvergetelijke voorzitter dokter Willemse ook voorzitter van het genootschap, werden kerk en staat niet altijd scherp van elkaar gescheiden. Geen wonder dat zaken van het genootschap en van het museum nog al eens door elkaar gehaald werden: voor buitenstaanders was er eenvoudig geen verschil: genootschap en museum waren één!

Het was dan ook niet zo vreemd, dat toen Kruytzer een opvolger kreeg als directeur van het museum, maar niet als voorzitter, men het nodig vond de twee kinderen van elkaar te scheiden. Zij hebben nu niet alleen een eigen hoofd, maar zijn geheel zelfstandig geworden, met een eigen adres, een eigen telefoon, en een eigen administratief apparaat. Over de verzorging van het ruilverkeer bestaat onenigheid: bij iedere chirurgische ingreep maakt het mes uiteraard diepe wonden, die littekens achterlaten, in ons geval bij beide kinderen. De tijd heelt echter alle wonden, en littekenpijn duurt niet eeuwig; en tweelingkinderen trekken toch weer naar elkaar toe, zoals u allen vandaag hebt kunnen constateren. Mogen deze enkele woorden, gewijd aan deze lopende zaak, een geruststelling zijn voor diegenen onder u, die over een verkillung tussen het genootschap en het Museum hebben horen spreken, en zich daarover bezorgd hebben gemaakt.

De festiviteiten van vandaag en morgen zijn voorbereid door een commissie, waarin naast mevrouw Minis en Dr. Montagne ook nog zitting had de inmiddels overleden en diepbetreurde Dr. Ir. W. H. Diemont. Zijn plaats werd in de voorbereidingscommissie ingenomen door de secretaris, de heer Heerkens Thijssen.

Wij zijn alle sprekers bij voorbaat zeer dankbaar dat zij gehoor hebben willen geven aan de uitnodiging, hier voor ons een inleiding te houden en zo aan dit feest de nodige wetenschappelijke luister bij te zetten.